

פסיפסים בארץ ישראל

Mosaics in Eretz Israel

חשון התשע"ז • 11/2016 • 1009

קטנות מאוד בשלל צבעים, המרכיבות משטחים צבעוניים ובהם מגוון של יונקים, ציפורים, דגים וכלי-שיט. בבול ובשולב מוצג חלק קטן מעושר העיטורים של הרצפה המפוארת.

תצלום בבול: באדיבות רשות העתיקות; צילום: ניקי דוידוב
שרטוט בשולב: באדיבות רשות העתיקות; שרטוט: חיים קפציץ

בית כנסת, עזה, המאה ה-6

על חוף הים של עזה התגלו לראשונה בשנת 1965 שרידים של בית כנסת מן התקופה הביזנטית, ובו רצפת פסיפס מפוארת. בחפירות נוספות שנערכו בשנות ה-70 התגלה כי גם ברצפת פסיפס זו נראים בעלי-חיים שונים המשולבים במדליונים מעוגלים. בבול מוצגת דמותה המאיימת של נמרה המזנקת על טרפה. בשולב הבול מוצגת כתובת ההקדשה המנציחה את סוחרי העצים היהודים, מנחם וישוע, אשר תרמו את הפסיפס.

תצלום בבול, שרטוט בשולב ופרט במעטפת היום הראשון:
באדיבות יואב ציונית, קצין מטה לארכיאולוגיה ביהודה ושומרון

הבולים הונפקו במתכונת של גיליון חריג, ובמרכזו - מגוון הסמלים היהודיים ששולבו בחלקה הקדמי של רצפת בית הכנסת במעון. לצדי המנורה, שבה משולבים שבעה כלי-זכוכית מלאי שמן, מוצגים השופר (מימין), הלולב (משמאל), ושני אתרוגים. סמל המנורה משולב גם בחותמת יום ההופעה של סדרת הבולים.

תצלום: זאב רדובן

עבודת פסיפס היא אמנות הדורשת מיומנות רבה, וכוללת הנחת יסודות שימנעו את שקיעת הרצפה, עיצוב של הדמויות והצורות בידי אמנים, ושילוב של אבנים צבעוניות על-פי תוכנית שהוכנה מראש.

אמנות הפסיפס בארץ ישראל החלה להתפתח בתקופה ההלניסטית, והגיעה לשיאה בתקופות הרומית והביזנטית. יצירת הפסיפס הייתה יקרה מאוד, ונחשבה לסמל סטטוס יוקרתי שרק מעטים יכלו להרשותו לעצמם. העשירים התהדרו ברצפות פסיפס בבתיהם המפוארים, ומנהיגי היישוב עיטרו ברצפות פסיפס את מבני הציבור של הקהילה, דוגמת בתי-מרחץ, כנסיות ובתי כנסת.

ברבות מרצפות הפסיפס שהתגלו בארץ ישראל שולבו מוטיבים דומים, שהציגו בעיקר צמחים ובעלי-חיים. לדעת החוקרים, יצירות אלו נעשו על-ידי קבוצות של אמנים שהתמחו במלאכה זו, ואשר עברו מיישוב ליישוב עם ספרי דוגמאות בידיהם, והציעו את שירותם לפרנסי היישוב. זו הסיבה שניתן למצוא מוטיבים דומים בעבודות פסיפס ששולבו בבתים, בבתי כנסת ובכנסיות. לבקשת המזמינים שילבו האמנים ביצירות הפסיפס גם מוטיבים ייחודיים, דוגמת מנורה בבית כנסת או צלב בכנסייה.

בית כנסת, מעון (נגב), המאה ה-6

סמוך לקיבוץ נירים שבמערב הנגב נחשפו בשנת 1957 שרידים של בית כנסת מן התקופה הביזנטית, ובו רצפת פסיפס מפוארת. חלקה העיקרי של היצירה מעוצב במתכונת של 55 מדליונים המורכבים משריגי-גפן מתפתלים, ובתוך המדליונים משולבים בעלי-חיים שונים. בבול מוצגת בהבלטה דמותו המפוארת והצבעונית של הטווס, ובשולב הבול נראים מדליונים נוספים הכוללים גם עץ דקל.

תצלום בבול: באדיבות רשות העתיקות; צילום: ניקי דוידוב
שרטוט בשולב: המכון לארכיאולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

בית אמידים, לוד, המאה ה-3

בשנת 1996, במהלך חפירות הצלה, התגלו בצפון-מזרח לוד שרידי של מבנה מפואר מן התקופה הרומית, ובמרכזו רצפת פסיפס יוצאת דופן באיכותה. ככל שהאבנים המרכיבות את היצירה קטנות יותר ומגוון הצבעים גדול יותר, עבודת הפסיפס נחשבת לאיכותית יותר. בפסיפס לוד נעשה שימוש באבנים

עיצוב בולים, מעטפה וחותמת:
מאיר אשל

Stamps, FDC & Cancellation Design:
Meir Eshel

Mosaics in Eretz Israel

Creating mosaics requires a skilled artisan who must know how to lay foundations that prevent the floor from sinking, design intricate characters and shapes, and place the colorful tiles according to a precise predetermined plan.

The art of mosaic floors began to develop in Eretz Israel during the Hellenistic period and peaked during the Roman and Byzantine periods. It was very costly to produce a mosaic floor, thus owning one was considered a status symbol that only few could afford. The wealthy adorned their luxurious homes with mosaic floors and community leaders used them to decorate public buildings, such as bath houses, churches and synagogues.

There are common themes in many of the ancient mosaic floors in Eretz Israel, which mainly feature plants and animals. Archeologists believe that these floors were created by groups of artists who specialized in this craft and traveled from town to the town with samples of patterns, offering their services to community leaders. This explains why similar motifs appear in mosaics found in numerous ancient homes, synagogues and churches. The artists also incorporated unique elements into floors they were commissioned to create, such as a menorah in a synagogue or a cross in a church.

Synagogue, Maon (Negev), 6th century

Near Kibbutz Nirim in the western Negev, the remains of a Byzantine-period synagogue were discovered in 1957, including a magnificent mosaic floor. The main part of the design features 55 medallions made of winding grape vines. Different animals appear in the center of each medallion. The stamp emphasizes the image of a brilliant colorful peacock and the tab features additional medallions, including that of a palm tree.

Photograph featured on the stamp: Nicky Davidov, courtesy of the Israel Antiquities Authority

Sketch on Tab: Institute of Archeology, Hebrew University of Jerusalem

Villa, Lod, 3rd century

In 1996, a luxurious home from the Roman period was discovered during the course of renovation excavations in the city of Lod. At the center is a unique mosaic floor of the highest quality. The quality of a mosaic is determined by the size of the tiles and the range of colors used to create it – the smaller the tiles and the wider the color range, the better the quality. This mosaic

חוממת אירוע להופעת הבול SPECIAL CANCELLATION

was created with very small tiles in a wide range of colors, creating colorful areas featuring mammals, birds, fish and sailing vessels. The stamp and tab feature a small section of this richly decorated magnificent floor.

Photograph featured on the stamp: Nicky Davidov, courtesy of the Israel Antiquities Authority

Sketch on Tab: Haim Kapchitz, courtesy of the Israel Antiquities Authority

Synagogue, Gaza, 6th century

The remains of a Byzantine-period synagogue with a brilliant mosaic floor were first unearthed on the Gaza coast in 1965. Additional archeological excavations in the 1970's revealed that this mosaic also featured animals inside round medallions.

The stamp features the ominous image of a tiger leaping on its prey. Jewish lumber merchants Menachem and Joshua, who contributed the mosaic, are commemorated in an inscription, which appears on the tab.

Photograph featured on the stamp, sketch on Tab and First Day Cover detail: courtesy of Yoav Zionit, Judea and Samaria Staff Officer of Archeology

The stamps have been issued as a special sheet, centered around Jewish symbols that were incorporated into the front section of the floor in the Maon synagogue. These are a menorah (candelabra) with seven glass bowls filled with oil, a shofar (ram's horn) on the right, a lulav (ceremonial palm frond) on the left and two etrog fruits. The menorah symbol has also been incorporated into the first day cancellation of this stamp series.

Photograph: Zev Radovan

Issue:	November 2016	נובמבר 2016	הנפקה:
Stamps Size (mm):	H 30 ג / W 40 ר		מידת הבולים (מ"מ):
Plate:	1038		לוח:
Stamps per Sheet:	6		בולים בגיליון:
Tabs per Sheet:	6		שבילים בגיליון:
Method of printing:	Offset	אופסט	שיטת הדפסה:
Security mark:	Microtext	מיקרוטקסט	סימון אבטחה:
Printer:	Cartor Security Printing, France		דפוס:

השירות הבולאי - טל: 076-8873933
 שדרת ירושלים 12, תל-אביב-יפו 6108101
 The Israel Philatelic Service - Tel: 972-76-8873933
 Sderot Yerushalayim, Tel-Aviv-Yafo 6108101 12
 www.israelpost.co.il * e-mail: philserv@postil.com